

رسالة اول: دفتر دل

سلسله جلسات اخلاق و معارف اسلامی
حضرت آیت الله العظمی حاج آقا مجتبی تهرانی رحمته الله

سرشناسه: تهرانی، مجتبی، ۱۳۱۶
عنوان و نام پدیدآور: رسائل بندگی (جلد اول: دفتر دل) / برگرفته
از درس های آیت الله العظمی حاج آقا مجتبی تهرانی رحمته الله.
مشخصات نشر: تهران: موسسه فرهنگی پژوهشی مصابیح الهدی، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری: ۲۷۲ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۱۹۵-۹-۶
یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.
موضوع: تهرانی، مجتبی -- وعظ
موضوع: قلب، جنبه های مذهبی

رده بندی گکرة: ۱۳۹۱/۵/۱۰/۵ BP

رده بندی دیویی: ۲۷۷/۰۸

شماره کتابشناسی ملی: ۳۰۵۱۲۶۶

مدیر هنری: مجید زارع

طراح جلد: مهیار سپهری

قیمت: ۶۰۰۰ تومان

تیراژ: ۳۰۰۰ جلد

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۱

تلفن مؤسسه: ۷۷۶۵۲۱۳۴-۵

آدرس سایت: www.mojtabatehrani.ir

لیتوگرافی و چاپ و صحافی: واژه پرداز اندیشه - چاپ اندیشه

فهرست

❁ مقدمه | ۲۱

جلسه اول/ ۲۸

❁ طرح بحث | ۲۹

❁ تأثیر عبادات بر ابعاد وجودی انسان | ۳۱

آثار فردی و اجتماعی روزه | ۳۱

۱. تأثیر روزه بر قوای باطنی و ظاهری انسان | ۳۱

۲. تأثیر روزه بر قلب انسان | ۳۲

حکمت و معرفت میراث روزه | ۳۳

❁ غایت تمام عبادات: «شهود حق توسط قلب» | ۳۴

جلسه دوم/ ۳۵

❁ فایده بحث درباره قلب | ۳۵

❁ ابعاد مختلف وجودی انسان | ۳۵

مراتب مختلف روح انسانی | ۳۵

۱. «نفس» ذاتاً مجزّد ولی محتاج به ماده | ۳۵

۲. «عقل» ذاتاً و فعلاً مجزّد | ۳۶

۳. قلب: لطیفه‌ای ربّانی و مافوق مجزّد | ۳۶

«قلب» عالی‌ترین درجه روح انسان | ۳۷

❁ «قلب» در کلام بزرگان | ۳۷

علامه مجلسی رحمته الله: حقیقت قلب برای ما شناخته شده نیست. | ۳۷

امام خمینی مدینه الله: مهم آن است که در صدد اصلاح قلب باشیم. | ۳۸

«اصلاح قلب» هدف اصلی بحث | ۳۸

❁ اهمیت مسأله قلب در معارف اسلامی | ۳۹

«عقل» مقدمه است و «قلب» اصل کار | ۳۹

«کار عقل» ادراک است و «کار قلب» شهود | ۴۰

اهل بیت علیهم السلام به دنبال «قلب پاک» | ۴۰

جلسه سوم/ ۴۱

❁ خصوصیات و جایگاه «قلب» در معارف اسلامی | ۴۱

۱. «قلب» می بیند آنچه را که «عقل» می داند | ۴۱

تفاوت «بینش» و «دانش» در معارف اسلامی | ۴۱

نقص «عقل» در برابر «قلب» | ۴۲

۲. «قلب» جایگاه و ظرف درونی انسان است | ۴۳

ظرف بودن «قلب» در آیات دیگر | ۴۳

۳. «قلب» ظرفی نامحدود است | ۴۴

۴. «قلب» مخصوص به خدای متعال است | ۴۵

❁ جایگاه و کارکرد قلب در ارتباط با خدای متعال | ۴۵

۱. «قلب» وسیله معرفت خدا | ۴۵

«برهان قلبی» در روایات | ۴۶

«قلوب مؤمنین» جایگاه خدا است | ۴۶

قلب، حرم خدا است | ۴۶

توسیع قلب، با ازدیاد معرفت و حکمت | ۴۷

۲. «قلب» مبدأ اتصال به خدا | ۴۷

هدایت الهی مخصوص قلب است نه عقل انسان ها | ۴۸

جلسه چهارم/ ۴۹

«قلب» نقطه اتصال عبد به رب | ۴۹

❁ تأثیر اعمال قلبی بر سیر إلى الله تعالی | ۴۹

رساننده تر بودن اعمال قلبی، نسبت به اعمال قالبی | ۴۹

تقسیم اعمال به جوارحی و جوارحی | ۵۰

عمل ظاهری برای سیر معنوی «کافی» نیست | ۵۰

«قلب» ملاک توجه خداوند به عبد | ۵۱

«قلب» کشتگاه بذر هدایت الهی | ۵۱

عرضه قلب به خداوند؛ یک سنت ثابت در انبیا و اولیا | ۵۲

«قلب» در ادعیه معصومین | ۵۲

❁ تقسیم بندی «قلب» در معارف اسلامی | ۵۳

یکسان بودن قلب ها به حسب فطرت اولیه | ۵۳

تقسیم بندی قلب به حسب اعمال مکتسبه | ۵۳

«قلب» ظرف بلورین و درخشنده توحیدی | ۵۳

❁ قابلیت داشتن دل؛ رمز دستگیری اولیای خدا | ۵۴

تنها «دنیا» جای پاک سازی قلب | ۵۴

نمونه‌هایی از «قلب هدایت ناپذیر» | ۵۵

قلب نورانی ولی غبارگرفته زهیرا | ۵۵

از نگاه حسین (ع) تا نگاه زهیرا | ۵۶

جلسه پنجم/ ۵۷

«دل» صفحه‌ای خالی و آماده است | ۵۷

تقسیم‌بندی قلوب به چهار دسته | ۵۷

تقسیم قلوب به قلب مؤمن، منافق، کافر و دو وجهی | ۵۷

معنای اوصاف مذکور در روایت | ۵۸

بررسی لغات و مفردات روایت | ۵۹

معنای منکوس | ۵۹

معنای مطبوع | ۵۹

معنای زهر | ۶۰

بررسی اجمالی مفاهیم روایت | ۶۰

احصای مراتب مختلف قلوب هادتا ممکن نیست | ۶۰

بهترین توضیح بزرگان برای این روایت | ۶۰

روایتی دیگر در این باره و جمع میان اخبار | ۶۱

تقسیم قلوب به قلب مؤمن، مشرک و منافق | ۶۱

راه حل و جمع بین دو روایت | ۶۲

اشتراک توصیفات در دو روایت | ۶۲

یک؛ اوصاف «قلب مؤمن» در معارف اسلامی | ۶۲

معنای نورانیت قلب مؤمن | ۶۳

ایمان به خدا، کمال وجودی و نور است | ۶۳

قلوب کفار، خالی از نور ایمان است | ۶۳

نور ایمان، در آثار آن متجلی است | ۶۴

«خوب حرف زدن» و حتی «حرف خوب زدن» ملاک دین داری نیست | ۶۴

مصادیقی از قلب‌های ظلمانی و نورانی | ۶۵

جلسه ششم/ ۶۷

انواع حرکت و مشی قلب | ۶۷

حرکت‌های دوگانه مؤمن و کافر | ۶۷

وصفی دیگر درباره قلب مؤمن | ۶۷

حرکت‌های مستوی قلب به سمت خدا | ۶۸

حرکت ذاتی قلب، بر جاده فطرت | ۶۸

حرکت اکتسابی قلب، در تبعیت از انسان کامل | ۶۹

✿ محوریت انسان کامل در سیر معنوی عبد | ۶۹

- پرهیز مؤمن از خودسری، در سیر معنوی | ۶۹
- تفاوت حزب الهی ها و عشق الهی ها! | ۷۰
- تبعیت از انسان های کامل در روایات | ۷۰
- ثمره تبعیت از انسان کامل در تحقق کمالات انسانی | ۷۱
- ثمره تبعیت از انسان کامل در حشر انسانی | ۷۱
- دلیل «حشر نامناسب» یک عده در قیامت | ۷۱

✿ مصداق انسان کامل در روایات | ۷۲

- علی (علیه السلام) مصداق بارز انسان کامل | ۷۲
- حقیقت حاجیانی که از انسان کامل، پیروی نمی کنند | ۷۳
- لعنت خدا بر تابعین غیر انسان کامل! | ۷۳

✿ معنای «صراط مستقیم» در مکتب اهل بیت (علیهم السلام) | ۷۳

- طلب هدایت اکتسابی | ۷۳
- صراط مستقیم، «شخص انسان کامل» است | ۷۴

✿ سرنوشت قلب، در دست اختیار و انتخاب آدمی | ۷۴

- تطبیق جنبه های ذاتی و اکتسابی، در قلب مؤمن | ۷۴
- حجت بر انسان تمام است، چه درونی و چه بیرونی | ۷۵

جلسه هفتم/ ۷۷

✿ مروری بر بحث گذشته | ۷۷

- شرطیت دوری از تصرفات شیطانی، برای نورانیت قلب | ۷۷
- «قلب صاف» یعنی قلب بدون تعلق به مادیات | ۷۷

✿ «مفتوح بودن» صفت دیگری برای قلب مؤمن | ۷۸

- قلب مؤمن، باز است | ۷۸
- معنای مفتوح بودن قلب مؤمن | ۷۸
- اگر قلبی مقلوب نگردد، به دست خدا می افتد... | ۷۹
- راه «دل سپردن به خدا» | ۷۹

✿ مراحل و درجات فتح قلوب | ۸۰

۱. فتح قریب: وصول به مقام قلب | ۸۰
۲. فتح مبین: شهود اسما و صفات الهی | ۸۰
۳. فتح مطلق: شهود تجلیات ذاتیه الهیه | ۸۱
- فتوحات ثلاثه، در گروی تغذیه سالم قلب | ۸۱
- مشاهدات قلبی اولیای خدا، نتیجه حرکت در مسیر شرع است | ۸۲

جلسه هشتم/ ۸۳

✿ «شکر» و «صبر»، سرآمد صفات جمیله مؤمن | ۸۳

- قلب مؤمن، شکرگزار و صبور است | ۸۳

- «ایمان» از شکر و صبر تشکیل می شود | ۸۳
 روی دیگر سکه شکر و صبر | ۸۴
 معنای شکر در اخلاق اسلامی | ۸۴
 معنای شکر در عرفان اسلامی | ۸۴
 نکاتی درباره شکر معرفتی | ۸۵
 صبر و شکر مربوط به جنبه های ذاتی و اکتسابی قلب | ۸۶
 فطری و ذاتی بودن صفت شکر | ۸۶
 اکتسابی بودن صفت صبر | ۸۷
 تفاوت صبر مؤمنین، متوسط با صبر اولیای خدا | ۸۷
 وجه اشتراک صبر اولیا و دیگران | ۸۸
 رابطه «صبر و شکر» با «نورانیت قلب مؤمن» | ۸۸

جلسه نهم/ ۹۱

- «شرح صدر» در معارف اسلامی | ۹۱
 شرح صدر در آیات قرآن کریم | ۹۱
 تفاوت «شرح صدر» با «فتح قلب» | ۹۱
 قلب مختوم، تنگ و ضیق است | ۹۲
 چگونگی پیدایش شرح صدر و علامت آن، در روایتی نبوی صلی الله علیه و آله | ۹۲
 دو؛ اوصاف «قلب منافق» در معارف اسلامی | ۹۳
 «طبع و ختم قلب» در قرآن | ۹۳
 صفتی مشترک میان غیر مؤمنین ولی برجسته در منافقین | ۹۴
 ریشه و ثمره «طبع قلب» | ۹۵
 «دنیا طلبی» مانع اصلی پذیرش قلبی حقایق | ۹۵
 تغییر و انقلاب از فطرت، در قلب مختوم | ۹۶
 قلب های مطبوع کوفیان در برابر حسین علیه السلام | ۹۷

جلسه دهم/ ۹۹

- سه؛ اوصاف «قلب مشرک» در معارف اسلامی | ۹۹
 معنای منکوس بودن قلب | ۹۹
 استشهاد روایت به آیه قرآن | ۱۰۰
 معنا و خصوصیات «منکوس بودن قلب مشرک» | ۱۰۰
 منکوس بودن از لحاظ ذاتی و اکتسابی | ۱۰۰
 صفتی مشترک میان غیر مؤمنین ولی برجسته در مشرکین | ۱۰۱

ریشه واژگون شدن قلب | ۱۰۲

برخی رذایل، شک آورند! ۱۰۲
«غفلت از خدا و توجه تام به دنیا» موجب اصلی انتکاس قلب است | ۱۰۲

«قلب سلیم»، در برابر «قلب منکوس» | ۱۰۲

قیامت، بازار دل است؛ آن هم دل سالم! ۱۰۲
معنا، ثمرات و خصوصیات قلب سلیم در روایات | ۱۰۳
دشواری اصلاح قلب منکوس، مخصوصاً در دوران کهولت | ۱۰۳
«جوانی» ایام اصلاح قلب است | ۱۰۴

جلسه یازدهم/ ۱۰۵

مروری بر بحث گذشته | ۱۰۵

چهار: «قلب‌های دووجهی» در معارف اسلامی | ۱۰۵

قلبی که هم مؤمن است و هم منافق؟! | ۱۰۶
نظریه اول: اعتقاد و نکس قلب، قابل جمع است | ۱۰۶
«وجود ایمان و نقص آن» موجب چنین حالتی است | ۱۰۶
تفاوت اعتقاد و ایمان | ۱۰۶

جمع بین «اعتقاد صحیح» و «قلب منکوس» مانعی ندارد! | ۱۰۷
جمع میان «ایمان» و «قلب منکوس» ممنوع است | ۱۰۷

نظریه دوم: اعتقاد و نکس قلب، قابل جمع نیست | ۱۰۸

در برخی قلوب، «اعتقاد» و «نکس» در حال جابه‌جایی هستند | ۱۰۸
تفاوت دو نظریه: ایمان ناقص یا ایمان غیرمستقر | ۱۰۸
شاهدی بر صحت نظریه دوم | ۱۰۹

خطر بزرگ «سلامت نبودن قلب» | ۱۰۹

خطری متوجه عامه جامعه | ۱۰۹
باید قلب سلیم داشت؛ قلبی دور از شک، شرک و دنیاخواهی | ۱۰۹
خطر حشر با منافقین، برای برخی از مؤمنین | ۱۱۰
یک نکته: مصداق روایت مشخص نیست | ۱۱۱

تنها راه سلامت ماندن قلب | ۱۱۱

ترس از ویران شدن دل، سازنده است | ۱۱۱
دردی بزرگ، برای معتقدین به معاد | ۱۱۲
«حفظ و تقویت نور قلب» با تبعیت از انسان کامل | ۱۱۲
تابعان ولی الله، در سایه عرش خدایند! | ۱۱۳
قلوب پاک، موضع نظر رحمت الهی هستند | ۱۱۳

جلسه دوازدهم/ ۱۱۵

مدارک و مستندات چند مطلب گذشته | ۱۱۵

۱. مدرک معیار «انتکاس قلب» از قرآن کریم | ۱۱۵

۲. مدرک «تفاوت اعتقاد و ایمان» از قرآن کریم | ۱۱۶

۳. مستندات «لزوم تبعیت از انسان کامل» | ۱۱۷

رابطه میان «عمل» و «واژگونی قلب» | ۱۱۸

تأثیر «غفلت از خدا» بر «تسهیل گناه» | ۱۱۸

تنها یک عمل درست یا خراب، موجب اصلاح یا افساد قلب نمی شود! | ۱۱۹

«گناه» عامل و علامت واژگونی قلب | ۱۱۹

ملاک سلامت قلب، مواجهه با اولیای خدا نیست! | ۱۲۰

جلسه سیزدهم/ ۱۲۱

تأثیر امور اکتسابی، بر جنبه ذاتی قلب | ۱۲۱

تأثیر اعتقادات، ملکات و اعمال بر قلب | ۱۲۱

کیفیت تأثیر اعتقادات، بر قلب | ۱۲۱

کیفیت تأثیر اخلاق، بر قلب | ۱۲۲

کیفیت تأثیر اعمال، بر قلب | ۱۲۲

تأثیر اعمال بر قلب، در آیات و روایات | ۱۲۲

کیفیت تأثیر اعمال، بر قلب | ۱۲۲

اشاره آیه به لطافت و شرافت قلب | ۱۲۳

سخت ترین اثر سیئات، در قیامت | ۱۲۳

ممکن است که قلب، تماماً خاموش شود! | ۱۲۳

قلب همه سفید است و با گناه سیاه می شود | ۱۲۴

شخص مضرب معاصی، دیگر به خیر راه پیدا نمی کند! | ۱۲۴

شخص مضرب معاصی، هرگز رستگار نمی شود! | ۱۲۵

وظیفه انسان در قبال قلب نورانی | ۱۲۶

اولاً: قلب را سیاه نکن؛ نورانی کردن لازم ندارد! | ۱۲۶

ثانیاً: اگر آلوده شدی، سریع توبه کن! | ۱۲۶

خدا یا توبه، قلب بنده اش را جلا می دهد. | ۱۲۷

جلسه چهاردهم/ ۱۲۹

اوصاف دیگر قلب منحرفان | ۱۲۹

قلب هایی در غلاف! | ۱۲۹

قلب هایی قفل شده! | ۱۳۰

اصطلاحات و معانی مختلف قلب | ۱۳۰

۱. اصطلاح عامه: عضوی از بدن | ۱۳۰

۲. اصطلاح حکما: مقام تفکر | ۱۳۰

۳. اصطلاح عرفا: شریف ترین بعد روحانی انسان | ۱۳۱

❁ بررسی تأثیرگذاری عقل بر قلب | ۱۳۲ ❁

تفاوت قلب و عقل در کلام علی (ع) | ۱۳۲

عقل، بر صفحه دل می نگارد | ۱۳۲

❁ آثار عقل ناکارآمد بر قلب | ۱۳۳ ❁

یکی از نتایج انحراف عقل: شرک جلی یا شرک خفی | ۱۳۳

نتیجه دیگر انحراف عقل: شک و تزلزل | ۱۳۳

«قلب سلیم» نه مشرک است و نه متزلزل | ۱۳۳

شرک خفی و تزلزل، ثمره نقص ایمان است | ۱۳۴

سیاه راه شرک خفی، به سمت شرک جلی | ۱۳۴

یک تکرار: اعتقادات اسلامی پیچیدگی ندارد | ۱۳۴

تطهیر قلب های سالم، از شبهات | ۱۳۵

❁ جلسه پانزدهم/ ۱۳۷ ❁

❁ «قلب مریض»، در برابر «قلب سلیم» | ۱۳۷ ❁

مروری بر معنا و ویژگی قلب سلیم | ۱۳۷

تعریف قلب مریض، به وسیله تقابل دو قلب | ۱۳۷

❁ قلب مریض در آیات و روایات | ۱۳۸ ❁

«قلب منافق» مریض است | ۱۳۸

بدترین بیماری و بدترین بُعد انسانی | ۱۳۸

مریضی قلب، شدیدترین بیماری ها است و در برابر تقوای قلب است | ۱۳۹

قلوب مریض به خدا بر نمی گردند! | ۱۳۹

جمع بندی معنای قلب بیمار | ۱۴۰

میزان تشخیص سلامتی و مرض قلب | ۱۴۰

❁ قساوت قلب، در معارف اسلامی | ۱۴۱ ❁

قساوت قلب، یک بیماری لاعلاج | ۱۴۱

«قساوت» یعنی سختی و تاریکی | ۱۴۱

«قساوت قلب» بدترین عقوبت برای یک نفر | ۱۴۱

قلب انسان های از خدا برگشته، راه اصلاح و بازگشت ندارد | ۱۴۲

❁ «طول امل»، اولین سبب ایجاد قساوت قلب | ۱۴۲ ❁

معنای طول امل | ۱۴۲

نهی از طول امل در روایات | ۱۴۲

«یاد مرگ» راهی برای جلوگیری از طول امل | ۱۴۳

❁ جلسه شانزدهم/ ۱۴۵ ❁

❁ منشأ «طول امل» در معارف اسلامی | ۱۴۵ ❁

«طول امل» یک مشکل اعتقادی است | ۱۴۵

ریشه های طول امل: «جهل» و «حب دنیا» | ۱۴۵

طول امل و فراموشی آخرت | ۱۴۶

نهی از تبعیت هوای نفس و طول امل | ۱۴۶

طول امل، مانع حسن عمل است | ۱۴۶

راه برطرف کردن طول امل | ۱۴۷

راه کار اصلی: «باور به قیامت» | ۱۴۷

طول امل، نتیجه و تشدیدکننده نسیان آخرت | ۱۴۷

دیگر اسباب و عوامل قساوت قلب | ۱۴۸

۱. کثرت کلام، بدون یاد خدا | ۱۴۸

۲. ترک عبادت و ذکر الله | ۱۴۸

۳. انباشتن گناه برگناه | ۱۴۹

۴. شنیدن لغوئیات، شکار کردن و رو آوردن به حکام جور | ۱۴۹

۵. زیادی مال و ثروت | ۱۵۰

۶. نگاه به چهره و مخیل | ۱۵۰

قساوت قلب در بعد انسانی | ۱۵۱

معنای قساوت قلب انسانی | ۱۵۱

قساوت قلب انسانی در منظر دین اسلام | ۱۵۱

«نزدیکان» مرده خود را خاک میکنند | ۱۵۱

«رقت» در بعد معنوی و انسانی، شرط ایمان است | ۱۵۲

جلسه هفدهم / ۱۵۳

«رقت قلب» در معارف اسلامی | ۱۵۳

کافرو منافق، از گناه متأثر نمی شوند! | ۱۵۳

موجبات رقت قلب در روایات | ۱۵۳

۱. ذکر در خلوت | ۱۵۳

۲. تفکر و خشیت از خدا | ۱۵۴

۳. ذکر موت | ۱۵۴

قلب، «لطیفه ای» «رئانی» است | ۱۵۵

قلب، زود متقلب می شود | ۱۵۵

«عمارت قلب» و اسباب آن | ۱۵۶

تأثیر «معاشرت» در خرابی و آبادانی قلب | ۱۵۶

۱. معاشرت با اهل خیر | ۱۵۶

۲. معاشرت با اهل معرفت | ۱۵۷

۳. معاشرت با عاقلان | ۱۵۷

توصیه علی (ع) نسبت به حفاظت از قلب | ۱۵۷

نامه ای از پدر پیر به فرزند جوانش | ۱۵۷

توصیه به «عمارت قلب» | ۱۵۸

«حیات قلب» در موعظه است | ۱۵۸
 رابطه قلبی خود را با خدا حفظ کنید! | ۱۵۹
 چگونه قلب خود را موعظه کنیم؟! | ۱۵۹

❁ حفاظت از اقتضای انسانی قلب | ۱۵۹ ❁

«اطعام مساکین» و «دست کشیدن بر سر یتیم» | ۱۵۹
 نیاز انسان، به «قلب رقیق» در سیر معنوی | ۱۶۰

جلسه هجدهم/ ۱۶۱

❁ وسعت بی نظیر وجودی «قلب مؤمن» | ۱۶۱ ❁

«قلب» نقطه اتصال عبد به مافوق بی نهایت | ۱۶۱
 «قلب» وسیع تر از همه ماسوی الله | ۱۶۱
 وسعت بی نظیر قلب، در روایات | ۱۶۲

❁ «لیلة القدر»، شب ارتباط «رب» با «قلوب بندگان» | ۱۶۲ ❁

بهترین زمان برای اتصال با معبود | ۱۶۲
 زمان اتصال رب، با قلب عبد | ۱۶۳
 شب ارتباط و اتصال دو طرفه | ۱۶۳

❁ خصوصیت شب قدر نسبت به قلب ها | ۱۶۴ ❁

در شب قدر، همه قلوب به اندازه قابلیتشان مورد نظر خدایند | ۱۶۴
 فقط باید موانع را برطرف کرد! | ۱۶۴
 قلب نرم و باصفا، مورد نظر خدا است | ۱۶۵

❁ چگونگی برطرف کردن موانع قلبی | ۱۶۵ ❁

بنده «استغفار» می کند! | ۱۶۵
 خدا، قلب را پاک می کند! | ۱۶۶

❁ آداب استغفار و عذرخواهی از خدا | ۱۶۶ ❁

دعایی به جای جوشن و زره! | ۱۶۶
 ای محمد ﷺ این گونه دعا کن! | ۱۶۷
 سفارش علی علیه السلام به فرزندش در مراقبت از دعا | ۱۶۸

جلسه نوزدهم/ ۱۶۹

❁ زنگار قلب و راه برطرف کردن آن | ۱۶۹ ❁

«قلب» اگر به اندازه آهن هم محکم باشد، زنگ می زند! | ۱۶۹
 موجبات جلای قلب در روایات | ۱۷۰
 «قرآن» جلا دهنده و بهار قلب ها | ۱۷۰
 «ذکر» موجب بینایی، شنوایی، فرمان بری و جلای قلب | ۱۷۱
 عاقبت قلب زنگار گرفته | ۱۷۱

❁ تأثیر «ذکر الله» بر قلوب | ۱۷۲ ❁

«ذکر الله» جامع همه عوامل جلا دهنده قلب | ۱۷۲

- جنبه استشفایی و تقویتی «ذکرالله» | ۱۷۲
 کثرت ذکر موت، تکان دهنده است | ۱۷۳
 «قرآن» داروی مؤمنان و خسارت برای کافران | ۱۷۳

جلسه بیستم/ ۱۷۵

- انواع مناجات و دعا درباره سلامت قلب | ۱۷۵
 مناجات اولیاء الله: قلبم را ثابت بدار! | ۱۷۵
 مناجات متوسطین: قلبم را پاک کن! | ۱۷۶
 انواع اجابت دعا برای سلامت قلب | ۱۷۶
 دعای متوسطین از زبان پیغمبر | ۱۷۷
 اجابت دعا، برای امت پیغمبر | ۱۷۷
 «هافع» همیشه کنار گناهکاری ایستد!... | ۱۷۸
 «عذرخواهی گناهکاران» تنها شرط خدا | ۱۷۸

جلسه بیست و یکم/ ۱۸۱

- بررسی معنا و مفهوم «زیغ قلب» | ۱۸۱
 یک دعای قرآنی درباره «قلب» | ۱۸۱
 تفاوت میان «شک» و «شرک» | ۱۸۱
 «زیغ» شک است نه شرک | ۱۸۲
 معنای «زیغ» در دعای پیغمبر علیه السلام | ۱۸۲
 «زیغ» در دیگر آیات قرآن کریم | ۱۸۳
 «زیغ قلب» در کلام علی علیه السلام | ۱۸۳
 چگونگی تغییرات و تحولات قلب | ۱۸۴
 عارضی بودن حالات غیر توحیدی | ۱۸۴
 «تردید» آغاز انحراف قلب | ۱۸۴
 «تغییر» تدریجی است | ۱۸۵

رابطه «ایمان» و «قلب» در معارف اسلامی | ۱۸۵

- «ایمان» آرامش دهنده قلب است | ۱۸۵
 «سکینه» در گروی وصل به حق و «ذکر» کلید وصول به حق است | ۱۸۶
 تأثیر امور اکتسابی و موهبتی در آرامش قلب | ۱۸۶
 عنایت رب، در نتیجه اطاعت عبد | ۱۸۷

«نفس مطمئنه» از نتایج «قلب مطمئن» | ۱۸۷

- «آرامش در سخت ترین لحظات» اثر نفس مطمئنه | ۱۸۷
 حال نفس مطمئنه، در هنگام مرگ در معارف اسلامی | ۱۸۸

جلسه بیست و دوم/ ۱۹۱

❁ «تقویت قلب»، آثار و عوامل ایجاد آن | ۱۹۱

«تقویت قلب» به واسطه تقویت بعد فطری آن | ۱۹۱

❁ عامل اول تقویت قلب: «یقین» | ۱۹۲

«یقین» مانع پیدایش بیماری شک | ۱۹۲

تفاوت محصولات یقین، متناسب با درجات موقنین | ۱۹۲

تأثیر یقین امیرالمؤمنین (علیه السلام) در رفتار او | ۱۹۳

«مخلصین» بر فراز قلعه یقین | ۱۹۳

❁ عامل دوم تقویت قلب: «توکل» | ۱۹۴

«سپردن کارها به خدا» قوت قلب است | ۱۹۴

تأثیر توکل بر قلب، در روایات | ۱۹۴

مبادی توکل چیست؟ | ۱۹۵

زیبای نمونه ای از قلب قوی | ۱۹۵

جلسه بیست و سوم/ ۱۹۷

❁ «موت و حیات قلب» | ۱۹۷

معنای قلب مرده و زنده | ۱۹۷

❁ عامل اصلی «موت قلب» در معارف اسلامی | ۱۹۷

«حب شدید به دنیا» موجب سکون و جاماندن قلب | ۱۹۷

«حب شدید به دنیا» انسان را کور می کند | ۱۹۸

❁ عوامل اجتماعی «موت قلب» | ۱۹۹

۱. ارتباط با نازپروردگان دنیا طلب | ۱۹۹

۲. مجالست با احمق های کوتاه بین | ۱۹۹

۳. معاشرت با منحرفین | ۲۰۰

❁ عوامل شخصی «موت قلب» | ۲۰۰

۱. انباشتن گناه روی گناه | ۲۰۰

۲. قلت ورع | ۲۰۰

۳. زیاد خندیدن | ۲۰۱

❁ عوامل اجتماعی و شخصی موت قلب در روایات | ۲۰۱

چند روایت نبوی (صلی الله علیه و آله) | ۲۰۱

مناجات الثائبین | ۲۰۲

❁ جامع بین تمام عوامل «موت قلب» | ۲۰۳

محوریت «غفلت از خدا» در عوامل اجتماعی | ۲۰۳

محوریت «غفلت از خدا» در عوامل شخصی | ۲۰۳

❁ موجبات «حیات قلب» در معارف اسلامی | ۲۰۴

۱. موعظه از واعظی متعظ | ۲۰۴

۲. فکر کردن با مبانی صحیح | ۲۰۴

۳. مصاحبت با علمای عامل | ۲۰۵

نمونه هایی از «حیات قلب» | ۲۰۵

حسرت حضور در مجلس بزرگان...! | ۲۰۵

تأثیر اولیای خدا در انسان های بی غرض | ۲۰۶

اصلاح قلب در گروی نظر ولی الله | ۲۰۷

جلسه بیست و چهارم/ ۲۰۹

رابطه «حکمت» با دو عامل «مجالست و تفکر» | ۲۰۹

مجالست با علماء، زاینده حکمت است | ۲۰۹

لقمان حکیم، زانو به زانوی علماء بنشین! | ۲۰۹

حضرت عیسی علیه السلام با علماء رابطه تنگاتنگ داشته باشید! | ۲۱۰

بررسی معنا و آثار «حکمت» | ۲۱۱

معنی «حکمت» و تفاوت آن با «علم» | ۲۱۱

حکمت در کلام علی علیه السلام | ۲۱۱

حکمت ریشه بسیاری از عوامل حیات قلب | ۲۱۲

خصوصیات مجالست با اهل حکمت | ۲۱۲

۱. انصراف از دنیا، ثمره دیدار با عالمان با فضیلت | ۲۱۲

۲. تصحیح تفکرات، به وسیله معاشرت با واعظانی متعظ | ۲۱۳

۳. تصحیح منبع تفکرات، نتیجه هم نشینی با عارفانی با اصل | ۲۱۴

رابطه «حکمت و معرفت» با «حیات و عمارت دل» | ۲۱۴

معنای «عمارت قلب» | ۲۱۴

تأثیر «معاشرت با اهل معرفت» در ایجاد حکمت | ۲۱۵

«عمارت قلب» با عمل؛ نه حرف تنها! | ۲۱۵

«غفلت شکنی» جامع عوامل حیات قلب | ۲۱۶

مقایسه عوامل احیا و امانت قلب | ۲۱۶

منظور از «رابطه»، دوستی و مودت است! | ۲۱۷

لحظاتی همنشینی امام سجاد علیه السلام با مردم شام! | ۲۱۷

جلسه بیست و پنجم/ ۲۱۹

«حیات و ممات انسانی» در معارف اسلامی | ۲۱۹

مروری بر مباحث گذشته | ۲۱۹

«حیات حقیقی قلب»، غیر از حیات حیوانی او است | ۲۱۹

«قوای مختلف قلب» در آیات | ۲۲۰

قوایی برای شهود عالم غیب | ۲۲۰

قلب‌هایی بدون فهم، کورو کر...| ۲۲۰

سخنانت رامی شنوند، اما حرفایت رانمی فهمند!| ۲۲۱

چشم‌دارهایی کورو نابینا...| ۲۲۱

کوری قلب‌های درون سینه...| ۲۲۲

❦ «قوای مختلف قلب» در روایات | ۲۲۲ ❦

دو چشم دنیابین و دو چشم آخرت‌بین | ۲۲۲

«شیعیان ما» چهار چشم دارند!| ۲۲۳

گوش‌های مختلف بنده | ۲۲۳

«شامۀ قلب» در روایت علی (ع) | ۲۲۴

انسان زنده دل، آهنگ معنویت رامی شنود | ۲۲۴

❦ رابطه قلب زنده با معصومین (ع) | ۲۲۵ ❦

غیر معصومین هم بوی ماه مبارک را استشمام می‌کنند! | ۲۲۵

ابو بصیر، نابینایی روشن دل | ۲۲۵

معنای پیروی از انسان «بصیر» | ۲۲۵

«دل، به دل راه دارد»! | ۲۲۶

جلسه بیست و ششم/ ۲۲۶

مطلبی دیگر درباره «قلب» | ۲۲۶

❦ «کلمه» در معارف اسلامی | ۲۲۶ ❦

همۀ موجودات کلمات خدایند؛ برخی طیب و برخی خبیث! | ۲۲۹

حالت «رفع قلب» | ۲۳۰

حالات چهارگانه اعرابی کلمه، در علم «نحو» | ۲۳۰

❦ حالات چهارگانه قلب در روایات | ۲۳۰ ❦

معنای اجمالی حالات مختلف قلب | ۲۳۰

حالت «رفع قلب» | ۲۳۱

حالت «نصب قلب» | ۲۳۱

حالت «کسر قلب» | ۲۳۲

حالت «وقف قلب» | ۲۳۲

جمع‌بندی حالات چهارگانه قلب | ۲۳۳

❦ علائم حالات چهارگانه قلب | ۲۳۳ ❦

علائم سه‌گانه قلب مرفوع | ۲۳۳

علائم سه‌گانه قلب مفتوح | ۲۳۴

علائم سه‌گانه قلب مکسور | ۲۳۴

علائم سه‌گانه قلب ساکن | ۲۳۵

نهایت خفض و وقف قلب، موت است | ۲۳۵

جلسه بیست و هفتم/ ۲۳۷

چند تذکر مقدماتی و مهم درباره قلب | ۲۳۷

«قلب» نقطه اتصال به عالم غیب | ۲۳۷

«قلب» متأثر از قوای نفسانی | ۲۳۷

معنای «خواطر نفسانی» و آثار آن بر قلب | ۲۳۷

کارکرد «عقل سلیم» در حفاظت از قلب | ۲۳۸

مستند روایی بحث | ۲۳۸

علت تأمه حیات قلب، در قرآن کریم | ۲۳۹

آیا عمل بنده، در حفاظت قلبش کافی است؟ | ۲۳۹

حیات حقیقی در گروهی اجابت دعوت الهی | ۲۳۹

خدا، بین بنده و قلبش حائل است! | ۲۴۰

معنای غلط حائل شدن الهی بین بنده و قلبش | ۲۴۰

معنای صحیح حائل شدن الهی بین بنده و قلبش | ۲۴۱

چگونه خدا از قلب بنده اش حفاظت می کند؟ | ۲۴۱

باید خانه را تحویل صاحب خانه داد! | ۲۴۲

علت تأمه حفاظت از قلب، در روایات | ۲۴۲

حائل شدن الهی بین بنده و عامل موت قلب | ۲۴۲

مؤمن هم میل نفسانی دارد، ولی قلبش سالم است! | ۲۴۲

پیام خدا «دل سپردن به او» است | ۲۴۳

درخواست حفاظت از قلب، در ادعیه معصومین (علیهم السلام) | ۲۴۴

حفاظت از قلب کار هیچ کس نیست، جز خدا! | ۲۴۴

جلسه بیست و هشتم/ ۲۴۷

جمع بندی نشانه های نورانیت قلب | ۲۴۷

مروری بر مباحث گذشته | ۲۴۷

انصراف از دنیا و توجه به آخرت | ۲۴۷

«قصر امل» نشانه انصراف از مادیات | ۲۴۸

علامت قلب نورانی از زبان پیغمبر اکرم (ص) | ۲۴۸

حفاظت از قلب در معارف اسلامی | ۲۴۹

فریب نخورید؛ بلکه بهره بگیرید! | ۲۴۹

«اشتیاق به آخرت» با «انصراف از دنیا» حاصل می شود | ۲۴۹

یک روایت نورانی از علی (ع) | ۲۵۰

تغییر حالت قلوب متوسطین، در شرایط مختلف | ۲۵۰

سیر صعودی و سقوطی قلب مؤمنین متوسط | ۲۵۰

تا وقتی در خدمت شما نیستیم، خوبیم؛ اما امان از وقتی که می رویم... | ۲۵۱

اصحاب پیغمبر هم همین طور بودند! | ۲۵۲

«حالی به حالی شدن قلب» یعنی «کم رنگ و پررنگ شدن نور دل» | ۲۵۲

«دنیای زیادی» لبه پرتگاه است! | ۲۵۳

❁ «اقبال» و «ادبار» قلب | ۲۵۳ ❁

چرا باید در حال ادبار، مستحبات را ترک کرد! | ۲۵۳.

مضمون روایات مرتبط با بحث | ۲۵۴

نماز شب با کسالت، اثری ندارد! | ۲۵۴

چند روایت مرتبط با بحث | ۲۵۵

❁ «صوم بطن»، مقدمه «صوم قلب» | ۲۵۶ ❁

معنای صوم قلب | ۲۵۶

سازمانی انواع روزه بر قلب انسان | ۲۵۶

❁ فهرست منابع | ۲۵۷ ❁

❁ نمایه | ۲۵۹ ❁

❁ فهرست آیات و روایات | ۲۶۳ ❁